

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/97/112-117>

İlkin Məmmədli

Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti
magistrant
memmedilkinten@gmail.com

TURİZM VƏ REKREASIYA İMKANLARININ QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ PROBLEMLƏRİ

Xülasə

Turizm və istirahət bir çox ölkələrin iqtisadiyyatı üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir, çünki onlar məşğulluq imkanları yaradır, gəlir gətirir və yerli inkişafa töhfə verir. Bununla belə, turizm və rekreasiya resurslarının canlandırılması problemsiz deyil.

Turizm rekreasiyalarının yaradılmasında problemlərdən biri qiymətləndirmə problemləridir. Qiymətləndirmə problemlərinin hansı olduğu aradan qaldırılması turizm və rekreasiya problemlərinin aradan qaldırılmasında mühüm rol oynayır və ondan səmərəli istifadədə effektiv rol oynayır. Bu məqalədə turizm və rekreasiya problemləri araşdırılacaq və problemlərə həll üsulları təklif ediləcək.

Açar sözlər: turizm, sənaye, problemlər, rekreasiya, qiymətləndirmə, həll

İlkin Məmmədli

Azerbaijan Tourism and Management University
master student
memmedilkinten@gmail.com

Problems of valuation of tourism and recreation opportunities

Abstract

Tourism and recreation are vital to the economy of many countries because they create employment, generate income and contribute to local development. However, the revitalization of tourism and recreation resources is not without problems.

This article will examine some of the problems associated with the revitalization of tourism and recreation resources and suggest possible solutions. The elimination of valuation problems plays an important role in the elimination of tourism and recreation problems and plays an effective role in its effective use. In this article, the problems of tourism and recreation will be researched and methods of solving the problems will be proposed.

Keywords: tourism, industry, problems, recreation, evaluation, solution

Giriş

Turizm və rekreasiya zonaları insanların əyləncəsini, istirahətini, müalicəsini və sağlamlığını təmin edən, müvafiq turizm infrastrukturuna malik olan, xüsusi ekoloji, rekreasiya, tarixi, mədəni əhəmiyyət daşıyan təbiət və mədəniyyət komplekslərinin yerləşdiyi və təbiəti mühafizə, milli və mədəni irsi qoruma, gəncləri vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə etmə, maarifçilik, elmi və digər məqsədlər üçün istifadə olunan, regionların sosial-iqtisadi inkişafına kömək edən və müvafiq idarəetmə qurumlarına malik ərazilərdir (1).

Turizm və rekreasiya zonalarına arxeoloji, memarlıq abidələri və onların qalıqları müəyyən olunmuş zonaları, meşə fondu zonaları, ölkənin dəniz bölməsi (zonası), dağ zonaları, qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş hallarda digər ərazilər daxildir.

Ölkədəki turizm potensialının öyrənilməsi, onların qarşılıqlı əlaqələrinin, həmçinin ölkədəki turizm fəaliyyətinə effektivliyinə təsir dərəcəsinin üzə çıxarılması mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Turizm potensialının öyrənilməsində ilk olaraq tədqiqatlar aparılır və aparılmış tədqiqatlar nəticəsində planlaşdırmalar nəticəsində ərazinin dayanıqlı inkişafı üçün lazım olan zəmin yaradılır.

Ölkədəki turizm potensialı turizm sektorunun inkişafının əsas göstəriciləri sosial-iqtisadi inkişafı, həmin ərazilərin turizm nöqtəyi nəzərindən cəlbediciliyi və müsbət reputasiyasıdır (Musayev, 2022).

Turizm və rekreasiya qiymətləndirilərkən ilk olaraq turizm və rekreasiya potensialı nəzərə alınmalıdır.

Turizm fəaliyyətinin həyata keçirilməsinin əsasını turizm resursları təşkil edir. Turizm resurslarına istirahət, turizm və müalicə məqsədilə təşkil edilən təbii və antropogen mənşəli resurslar daxildir. Turizm resurslarının öyrənilməsində yerli və dünya alimlərinin araşdırmalarından istinadən ən yaxşı və ən effektiv metod kimi turizm obyektlərinin rayonlaşdırılması metodudur. Çünki, hər ərazi bir birindən fərqlidir və bu fərqliliklər turizm və rekreasiya ehtiyatlarında fərqliliklərə gətirib çıxardır (Aref, Hervani, Petersen, 2019: 345).

Turizm sənayesində səmərəliliyinin yüksək olması yalnız turizm resurslarının mövcudluğu ilə ilə ölçülmür. Maddi-texniki bazanın önəmi də çox vacibdir. Məsələn, erməni işğalı nəticəsində Qarabağ və işğaldan azad olunmuş digər ərazilərdə turizm və rekreasiya problemləri yaratmış maddi-texniki baza məhv edilmiş, təhlükəsizlik problemləri, ekoloji problemlər yaranmış, turizm potensialından istifadə yararsız hala gətirilmişdir. Həmçinin qeyd etmək lazımdır ki, güclü maddi-texniki baza olmadan turizm resursu turizm sənayesi üçün səmərəli istifadəsi çətinləşdirir, rentabelliği, sosial-iqtisadi təsiri, rəqabətə davamlılığı azalır (William, Forsyth, Joe, 2006: 514).

Turizm və rekreasiya imkanlarının qiymətləndirilməsində ərazinin qiymətləndirmə göstəriciləri müəyyən edilməli və buna uyğun münasib kadrlar seçilməlidir. Bu kadrlar qarşısında müəyyən edilmiş məsələlər qoyulmalı və ərazinin turizm potensialı araşdırılmalıdır. Bu qiymətləndirmə problemləri zamani aşağıdakı problemlər Turizm potensialının qiymətləndirilməsində kritik amil olan kadr təminatı bəzi problemlərlə üzləşə bilər. Turizm potensialının qiymətləndirilməsində bəzi ümumi kadr məsələləri bunlardır:

1. Təcrübə və istedadın olmaması: Turizm potensialını qiymətləndirmək üçün lazım olan təcrübə və bacarıqlara malik ixtisaslı kadr tapmaq çətin ola bilər. Bu sahədə xüsusi təlim və təcrübə tələb edən bir çox fənlər var və bu keyfiyyətlərə malik kadrların sayı məhdud ola bilər.

2. Məlumat və analitik imkanlar: Turizm potensialının qiymətləndirilməsi çox vaxt böyük həcmdə məlumat və analitik imkanlar tələb edir. Bununla belə, məlumatların toplanması, təhlili və şərh edilməsində adekvat bilik və bacarıqlara malik işçiləri tapmaq çətin ola bilər.

3. Məhdud maliyyə resursları: Kadrları təmin etmək üçün kifayət qədər maliyyə resurslarının olmaması da problem ola bilər. Turizm potensialını qiymətləndirmək üçün ekspert personalı, təhsil, tədqiqat və texnoloji infrastruktur kimi elementlərə sərmayə qoymaq lazımdır. Bunun üçün kifayət qədər maliyyə resurslarının olmaması kadr təminatını çətinləşdirə bilər (Chon, Song, Michael, Lee, 2018).

4. Rəqabətli mühit və məşğulluq bazarı: Turizm sektoru ümumiyyətlə rəqabət mühitinə malikdir və ixtisaslı kadrların tələb olunduğu bir sektordur. Bu, ixtisaslı kadrların turizm potensialının qiymətləndirilməsi üçün digər sektorlara cəlbedici imkanlar təklif edən rəqabətli məşğulluq bazarında iştirak etməsinə səbəb ola bilər.

5. Davamlı təhsil və inkişaf ehtiyacı: Turizm potensialını qiymətləndirən kadrların davamlı təlim və inkişafa ehtiyacı var. Turizm sənayesi daim dəyişən bir sənayedir və yeni tendensiyalar, texnoloji inkişaf və müştəri gözləntiləri kimi amillər nəzərə alınmalıdır. Bu dəyişikliklərə uyğunlaşmaq üçün kadrlara davamlı təlim və inkişaf imkanlarının təmin edilməsi vacibdir (Mirzəyev, 2016: 120).

Ərazinin turizm potensialının bir neçə komponenti vardır. Bunlara təbii turizm resursları, antropogen turizm resursları, turizmin maddi-texniki bazası və marketinq siyasəti daxildir.

Turizm resurslarının qiymətləndirilməsində problemlər aşağıdakı kimi ola bilər (Tonbil, 2019: 214):

1. Ətraf mühitə təsirlər: Güclü turizm fəaliyyətləri təbii olaraq turizm bölgələrində ətraf mühitə təsirlərə səbəb ola bilər. Təbii və antropogen ekosistemlərin məhv edilməsi, biomüxtəlifliyin itirilməsi, çirklənmə, təbii ehtiyatların tükənməsi, yaşayış yerlərinin deqradasiyası kimi problemlər yarana bilər. Turizm fəaliyyətinin davamlılıq prinsiplərinə uyğun idarə olunması vacibdir.

2. Ziyarətçilərin həddən artıq yüklənməsi: turizm bölgələri populyarlıq və cəlbediciliyinə görə ziyarətçilərin həddindən artıq yüklənməsi ilə qarşılaşa bilər. Yüksək turist sıxlığı təbii ərazilərdə sıxlığın, səs-küyün, tullantıların və dağıntılarn artmasına səbəb ola bilər. Ziyarətçilərin həddindən artıq yüklənməsi ekosistemlərə və həssas təbii ərazilərə zərər verə bilər.

3. İnfrastrukturun olmaması: turizm bölgələrində infrastrukturun olmaması turistlərin ehtiyaclarının ödənilməsində çətinliklər yarada bilər. Nəqliyyat, yaşayış, yemək və içki obyektləri, tualetlər, yol nişanları, təhlükəsizlik tədbirləri kimi infrastruktur xidmətləri qeyri-kafi ola bilər. Bu, turist məmnuniyyətinə mənfi təsir göstərə bilər (Bilablov, 2006: 369).

4. Hüquqi və inzibati problemlər: turizm bölgələrində hüquqi və inzibati problemlər yarana bilər. Zəif müəyyən edilmiş və ya ziddiyyətli qaydalar, icazə proseslərinin mürəkkəbliyi, nəzarətin olmaması və effektiv idarəetmə mexanizminin olmaması kimi problemlər təbii ki, turizmə təsir edə bilər.

Turizmin maddi texniki bazasının qiymətləndirilməsi zamanı aşağıdakı problemlər ola bilər:

1. Mədəni qarşılıqlı əlaqə və dəyərlərin pisləşməsi: Antropogen turizm müxtəlif mədəni qrupların bir araya gəldiyi mühit yarada bilər. Bununla belə, turistlərin mədəni qarşılıqlı əlaqəsi yerli mədəniyyətlərin dəyişməsinə və dəyərlərin pisləşməsinə səbəb ola bilər. Kommersiyalaşma, mədəni homogenləşmə və orijinal təcrübələrin itirilməsi kimi problemlər yarana bilər.

2. Yerli iqtisadi asılılıq: Antropogen turizm bəzi yerlərdə turizmdən asılı olan iqtisadi strukturun formalaşmasına səbəb ola bilər. Bu, yerli iqtisadiyyatın sabitliyini poza və digər sektorlardan asılılığı azalda bilər. Turizm mövsümündən asılı olan yerlərdə turistlərin sayının azalması və ya böhranlar yerli iqtisadiyyata mənfi təsir göstərə bilər.

3. Yerli resursların tükənməsi: Antropogen turizm yerli resursların intensiv istifadəsinə səbəb ola bilər. Yaşayış, su, enerji, qida və digər resurslara tələbat arta bilər. Bu, yerli resursların tükənməsinə, həddindən artıq istifadəyə və ya ekoloji problemlərə səbəb ola bilər.

4. İnfrastruktur və xidmətlərdəki çatışmazlıqlar: Turizm bölgələrində infrastruktur və xidmətlərin qeyri-kafi olması turistlərin narazılığına və turizm potensialından tam istifadə edə bilməməsinə səbəb ola bilər. Qeyri-adekvat yerləşdirmə vasitələri, qeyri-adekvat nəqliyyat şəbəkələri, natamam istirahət zonaları və qeyri-adekvat turizm məlumat mərkəzləri kimi problemlər turizm fəaliyyətinin inkişafına mane ola bilər (Murphy, 2012: 25).

Turizm və rekreasiya resurslarının canlandırılmasının qarşısında duran əsas problemlərdən biri qeyri-adekvat infraqurudur. Buraya nəqliyyat, yerləşdirmə və turizm və istirahəti dəstəkləmək üçün lazım olan digər obyektlər daxildir.

Bir çox hallarda mövcud infraqurud köhnəlmiş və ya müasir turistlərin və rekreasiya istifadəçilərinin ehtiyaclarını ödəmək üçün kifayət deyil. Bu, ziyarətçilərin sayının və gəlirinin azalmasına, eləcə də ətraf mühitə və yerli icmalara mənfi təsirlərə səbəb ola bilər (Dwyer, Forsyth, Wayne, 2010: 731).

5. Təhlükəsizlik . Təhlükəsizlik həm də turizm və istirahət üçün əsas qayğıdır. Ziyarətçilər və istirahət edən istifadəçilər öz təcrübələrindən zövq almaq və gələcəkdə geri qayıtmaq üçün özlərini təhlükəsiz və təhlükəsiz hiss etməlidirlər.

Təyinatlar ziyarətçilərin və istirahət edən istifadəçilərin təhlükəsizliyini təmin etmək üçün müşahidə kameraları, polis patrulları və fəvqəladə hallara cavab sistemləri kimi təhlükəsizlik tədbirlərinə sərmayə qoymalıdır (Michael, 2019).

Turizm marketing strategiyalarında aşağıdakı sahələrdə bəzi problemlər yarana bilər.

1. Qiymət Problemləri: Turizmdə xərclər turistlərin destinasiyaya olan marağına və onların səyahətə üstünlük vermələrinə təsir edən mühüm amildir. Bununla belə, yanlış və ya həddindən artıq yüksək qiymətlər turistlərin səyahət planlarına təsir edə bilər. Həmçinin, xidmətlərin dəyəri ilə təklif olunan qiymət arasındakı uyğunsuzluq turistlərin məmnunluğuna təsir edə bilər (Kotler, Armstrong, 2021: 280).

2. Reklam və marketing fəaliyyətləri: Turizm marketingi strategiyalarında reklam və marketing fəaliyyətlərinin effektiv icrası vacibdir. Bununla belə, reklam və marketing büdcələrinin kifayət qədər olmaması hədəf auditoriyaya çatmaqda çətinliklər yarada bilər. Bundan əlavə, doğru hədəf

auditoriyasını müəyyən edə bilməmək, yanlış kanalları seçmək və ya mesajın kifayət qədər çatdırılmaması kimi problemlər yarana bilər (Kotler, Armstrong, 2021: 270).

3. İnformasiya problemləri: Turistlərin öz səyahət planlarını qura bilmələri üçün dəqiq və aktual məlumat əldə etmələri vacibdir. Lakin destinasiyalar haqqında natamam və ya yanlış məlumatların olması turistlərin düzgün qərar qəbul etmələrini çətinləşdirə bilər. Bundan əlavə, məlumat mənbələrinin qeyri-kafi və ya əlçatmaz olması turistlərin informasiya ehtiyaclarının ödənilməsində çətinliklər yarada bilər (Növrəslı, 2010: 121).

Rekreasiya ehtiyatlarının qiymətləndirilməsində problemlər.

Subyektivlik: İstirahət imkanlarının qiymətləndirilməsi çox vaxt subyektiv mühakimələri ehtiva edir, çünki insanların üstünlükləri və təcrübələri fərqli ola bilər. Birinin xoşuna gəlidiyi şey başqası olmaya bilər. Şəxsi üstünlüklər mühüm rol oynadıqda fürsətin keyfiyyətini və ya dəyərini obyektiv qiymətləndirmək çətin ola bilər (Rylova, 2016: 31).

1. Xərclə bağlı mülahizələr: İstirahət imkanlarının qiymətləndirilməsi çox vaxt iştirakla bağlı xərclərin qiymətləndirilməsini əhatə edir. Bəzi fəaliyyətlərin yüksək giriş haqları, avadanlıq icarəsi və ya üzvlük xərcləri ola bilər ki, bu da hər kəs üçün əlverişli olmaya bilər. Xərcləri qəbul edilən dəyər və həzzlə balanslaşdırmaq çətin ola bilər.

2. Bacarıq və təcrübə boşluqları: Bəzi istirahət fəaliyyətləri xüsusi bacarıq və ya təcrübə səviyyələri tələb edə bilər. Lazımi bacarıqlara malik olmadıqda və ya müəyyən fəaliyyət haqqında məhdud biliklərə malik olduğunuz zaman imkanları qiymətləndirmək çətin ola bilər. Keyfiyyəti qiymətləndirmək və ya imkanın bacarıq səviyyəsinə uyğun olub olmadığını müəyyən etmək çətin ola bilər.

Nəticə

Turizm və rekreasiya imkanların qiymətləndirilməsi problemləri, fərqli sahələri əhatə edir və hər bir sahənin özünəməxsus ehtiyacları və tələbləri var. Bu problemlərin həlli üçün müxtəlif tədbirlər alınmalıdır.

Təbii ehtiyatların idarə edilməsi və mühafizəsi, ehtiyatların sərbəst və qeyri-sərbəst səyahət agentliklərinin idarəetməsi ilə bağlıdır. Hər bir ehtiyatın mühafizəsi, onun tikintisi və yenidən tikintisi üçün bir plan olmalıdır. Ehtiyatların təmizliyi və müxtəlif problemlərin həlli üçün də müxtəlif tədbirlər görmək lazımdır.

Turizm və rekreativ imkanların iqtisadiyyatı və ictimaiyyəti, müəyyən məbləğlər və tədbirlər tələb edir. Turizmin bütün aspektləri üzərində işləmək və məhsuldarlıq, məxsuslaşdırma və təşkilatlandırılma kimi fəaliyyətlərə nəzarət etmək lazımdır. Əlavə olaraq, yerli və xarici turistlər üçün daha çox təşviq və reklam fəaliyyətləri təşkil edilməlidir.

Bununla birlikdə, turizm və rekreativ imkanların qiymətləndirilməsi problemlərinin ən yaxşı həlli, birgə çalışmanın təşəvvüzdür. Bu, idarəçilik, turizm işçiləri, ehtiyat mühafizəçiləri, turistlər və digər tərəflər arasında bir tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq deməkdir. Bu tərəfdaşlıq, ehtiyatların mühafizəsi, turizm və rekreativ imkanların səmərəli idarəedilməsi və daha çox turistlərin cəlb edilməsi üçün tədbirlər görmək üçün mənəvi, maddi və digər dəstəyin təmin edilməsini təmin edir. Birgə çalışma, turizm və rekreativ imkanların səmərəli idarəedilməsi və bölgədəki iqtisadiyyatın inkişafı üçün önəmlidir.

Turizm potensialının qiymətləndirilməsində kadr təminatı problemlərinin aradan qaldırılması üçün aşağıdakı addımlar və strategiyalardan istifadə edilə bilər:

1. Təlim və inkişaf Proqramları: Təlim və inkişaf proqramları elə təşkil oluna bilər ki, ixtisaslı kadrlar turizm potensialını qiymətləndirmək bacarıqlarına malik olsunlar. Bu proqramlar turizm sahəsində ixtisaslaşmış universitetlər, təhsil müəssisələri və peşəkar təşkilatlarla əməkdaşlıq yolu ilə həyata keçirilə bilər. Bu yolla onlar mövcud kadrların imkanlarını yeniləyə və gələcək ehtiyaclarla uyğunlaşa bilərlər.

2. Əməkdaşlıq və şəbəkə: Əməkdaşlıq və şəbəkələşmə turizm potensialını qiymətləndirmək üçün vacibdir. Birgə layihələr və resursların bölüşdürülməsi turizm sektorunda digər maraqlı tərəflər, universitetlər, tədqiqat institutları və yerli icmalarla əməkdaşlıq etməklə həyata keçirilə bilər. Bu yolla, təcrübə mübadiləsi ilə daha geniş bir istedad hovuzu yaradıla bilər.

3. Maliyyə resurslarının artırılması: Kadr təminatı üçün kifayət qədər maliyyə resurslarının təmin edilməsi vacibdir. Turizm potensialını qiymətləndirmək üçün hökumət, yerli hökumətlər, turizm sənayesi və digər maraqlı tərəflər arasında əməkdaşlıq edərək maliyyə resurslarının artırılmasına səy göstərilə bilər. Beləliklə, təlim proqramları, tədqiqat layihələri və işçilərin iş qəbulu üçün daha çox resurs təmin edilə bilər.

4. Karyera inkişafı imkanları: İxtisaslı kadrların turizm sənayesində karyera inkişaf etdirməyə həvəsləndirilməsi vacibdir. Karyera imkanları, rəqabətə davamlı maaşlar, yüksəlmə imkanları, beynəlxalq təcrübə və mükafat sistemləri kimi təşviqlər təklif edərək işçilərin motivasiyasını artırma bilər. Beləliklə, sənayedə istedadlı işçiləri cəlb etmək və saxlamaq daha asan olur.

5. Universitetlər və təhsil qurumları ilə əməkdaşlıq: Turizm sektorunun gələcək ehtiyaclarına uyğun təhsil proqramları təklif edən universitetlər və təhsil müəssisələri ilə əməkdaşlıq etmək vacibdir. Bu qurumlar turizm potensialını qiymətləndirmək üçün lazım olan bacarıq və biliklərə malik məzunları hazırlaya bilərlər. İşəgötürənlərlə əməkdaşlıq edərək kurikulumun sənaye tələblərinə uyğunlaşdırılması

Təbii rekreasiya ehtiyatlarının idarə edilməsi turizmin davamlı idarə olunmasını tələb edən mühüm məsələlərdir. Ətraf mühitin mühafizəsi, yerli iştirak, təhsil planlaşdırma və idarəetmə proseslərinin səmərəli həyata keçirilməsi ilə bu problemlər aradan qaldırıla bilər.

Maddi-texniki problemlər göstərir ki, antropogen turizm davamlı şəkildə idarə edilməli və balanslaşdırılmalıdır. Yerli icmaların cəlb edilməsi, mədəni mühafizə tədbirləri, etik turizm təcrübələri və yaxşı idarəetmə yanaşmaları bu problemlərin aradan qaldırılmasına kömək edə bilər.

Marketing siyasətində problemləri həll etmək üçün aşağıdakı tədbirlər görülməlidir:

1) Qiymətləndirmə: Rəqabətli qiymət strategiyalarının tətbiqi ilə düzgün qiymətlər müəyyən edilə bilər. Turistlərin tələb və gözləntiləri nəzərə alınmaqla qiymət siyasəti yaradılmalıdır.

2) Reklam və marketing: Hədəf auditoriyasını düzgün müəyyənləşdirmək və effektiv marketing kanallarından istifadə etmək vacibdir. Reklam büdcəsindən səmərəli istifadə edilməli və rəqəmsal marketing vasitələri və sosial media kimi yeni tendensiyalar diqqət mərkəzində olmalıdır.

3) Məlumat: İstiqamətlər turistlərin ehtiyac duyduğu məlumatlara asan çıxışı təmin etməlidir. Yaxşı dizayn edilmiş və istifadəçi üçün əlverişli veb-saytlar, məlumat mərkəzləri, broşürlər və digər məlumat vasitələrindən istifadə edilə bilər. Bundan əlavə, sosial media və rəqəmsal platformalar vasitəsilə doğulur.

Ədəbiyyat

1. <https://e-qanun.az/framework/49162>
2. Musayev, N.S. (2022). Turizm sənayesinin inkişafının sosial-iqtisadi aspektləri. Bakı, 164 s.
3. Aref, A., Hervani, C., Petersen, H. (2019). Tourism Forecasting: Methods and Applications, 345 p.
4. William, G. Forsyth, Joe, L.S. (2006). Tourism Forecasting and Marketing. Massachusetts, 514 p.
5. Chon, K.S., Song, H., Michael, L., Lee, C. (2018). Tourism Development: Economics, Management and Strategy, 555 p.
6. Mirzəyev, A.F. (2016). Azərbaycanda turizm potensialından istifadə səmərəliliyinin artırılması istiqamətləri. Bakı, 161 s.
7. Tonbil, S.A. (2019). Türkiyədə turizm siyasəti və planlaması. İstanbul, 114 s.
8. Bilalov, B.Ə. (2006). Turizm fəaliyyətinin tənzimlənməsi. Bakı.
9. Murphy, P. (2012). Tourism Planning and Development: Concepts and Issues. Part 1. London, 38 p.
10. Dwyer, L., Forsyth, P., Wayne, D. (2010). Tourism Economics and Policy, 872 p.
11. Michael, C. (2019). Hall second edition. Tourism Planning, Policies, Processes and Relationships. London, 321 p.
12. Armstrong, Kotler. (2021). Marketingin əsasları. Bakı, 280 s.

13. Növrəsli, T.N. (2010). Azərbaycanın turizm potansiyelinin kalkınma amaçlı dəyərləndirilməsi. İzmir, 300 s.
14. Rylova, N.I. (2016). Prognozirovaniye i planirovaniye v sfere turindustrii Izhevsk, 49 s.

Göndərib: 23.09.2023

Qəbul edilib: 29.11.2023